

Muuga elanike kriisivalmidus

Uuringuraport

2024

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

Muuga elanike kriisivalmidus. Uuringuraport.

Autor: Raul Savimaa

CESERE SelgeSiht OÜ

Uuring on läbi viidud koostöös Muuga Seltsiga Muuga elanike ohutuse ja kriisivalmiduse tõstmise programmi toetamiseks.

Uuringu kaanefoto: Droonivaade Muuga sadamale üle Muuga aedlinna. Foto autor: Raul Savimaa.

Viide raportile:

Savimaa, R., 2024. *Muuga elanike kriisivalmidus. Uuringuraport*. Tallinn: CESERE SelgeSiht OÜ. ISBN 978-9916-4-2619-7 (pdf). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.113341130>.

© CESERE SelgeSiht OÜ 2024

<https://cesere.eu>

ISBN 978-9916-4-2619-7 (pdf)

DOI: 10.5281/zenodo.113341130.

Kokkuvõte

Siinne uuring keskendub Muuga piirkonna elanike kriisivalmiduse väljaselgitamisele. Muuga elupiirkond, mis jaguneb Muuga aedlinnaks ja Muuga külaks paikneb Harjumaal Tallinnast idas Muuga sadama läheduses. Tervikvaates on tegemist Tallinna-lähedase piirkonnaga, mida iseloomustavad kasvav rahvaarv, ohtlike ettevõtete ohuala ja tööstuspiirkondade lähedus ning samas aedlinlik elukeskkond ja mõned ümbritsevad linnalähedased loodusalad. Peaaegu kogu Muuga aedlinn ja Muuga küla jäävad A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtte ohualasse. Kohalike omavalitsuste kriisikindluse mõõtmise portaali põhjal oli nii Maardu linna kui Viimsi valla kriisikindlus 9-pallisel skaalal 2023. aasta andmetel tasemel 6.

Muuga elanike kriisivalmiduse väljaselgitamiseks viidi CESERE SelgeSiht poolt koostöös Muuga Seltsiga Muuga elanike ohutuse ja kriisivalmiduse tõstmise programmi toetamiseks 2023. aasta suvel läbi veebipõhine küsitlus. Uuring keskendus ohu tajumisele, vastajate teadlikkusele olemasolevatest ressurssidest ja ohtudest, võimalikeks kriisideks valmisolekule ja kestlikkuse tagamisele ning kommunikatsioonile ja koostööle kogukonna ja kohaliku omavalitsusega.

Suur osa vastanutest olid viimase kahe aasta jooksul mõelnud tõsise hädaohu tekkimisele. Enim mõeldi võõrriigi relvastatud rünnaku või sõja puhkemise ohule, aga ka elutähtsate teenuste katkestusele, mis kestab üle 48 tunni, võimalikule tulekahjule, plahvatusele või varingule ning õnnetusele või lekkele lähedal asuvas tööstusettevõttes. Peamised elutähtsad teenused Muuga elanike jaoks on elektriga varustatus, päästeteenuse toimimine, vältimatu arstiabi tavapärase kättesaadavus, veega varustamine ja kanalisatsioon, mobiiltelefoni teenuse toimimine, suurte teede (Muuga tee, Kallavere tee, Ploomipuu puiestee, Õunapuu puiestee, Altmetsa tee) sõidetavuse tagamine ning politseiteenuse toimimine. Vastanud olid kõige tundlikumad vältimatu arstiabi ning vee- ja kanalisatsiooniteenuse ning mobiilside teenuse katkemise suhtes.

Peaaegu kaks kolmandikku vastanutest olid mõelnud võimalusele elada vajadusel kuni seitse päeva mõnes teises piirkonnas, peaaegu pooled olid tutvunud hädaolukorra käitumisjuhendiga ja/või osalenud hädaolukorra õppusel. Vaid iga kaheksas vastanu oli kriisiteemadel suhelnud teiste kogukonnaliikmetega.

Peaaegu kaks kolmandikku vastanutest on soetanud varusid hädaolukorras toimetulekuks ning hinnanud, kui kaua saaks hakkama toidu ja esmatarbevahendite ostuvõimaluseta ning elektri-, vee, kütte- või sidevarustusega. Pooled vastanutest on kontrollinud ka koduste hädaolukorras mõeldud toiduvarude kõlblikkuse kehtivust. Peaaegu pooled vastanutest olid hinnanud ohtliku ettevõtte kaugust oma töö- või elukohast ning kolmandik hinnanud elamu kõrgust üle merepinna või kaugust veekogust. Kodus oli harjutanud hädaolukorras tegutsemist vaid 7% vastanutest.

Eeltoodud uuringutulemuste ning uuringus käsitletud teoreetiliste ja taustmaterjalide põhjal esitati kuus ettepanekut, kuidas tõsta Muuga elanike kriisivalmiduse ning Muuga Seltsi ja Muuga Külaseltsi võimekuse taset toetada elanikke hädaolukorras valmistumisel. Neist peamised on jätkuv teavitamine ohtude vähendamise võimalustest, keskendudes pigem toimetulekute positiivsetele külgedele kui üldise ohufooni võimendamisele, samuti rõhutada piisava joogiveevaru kogumise olulisust. Soovitus on korraldada elanikele kogukondlikke ettevõtmisi, millel tutvustatakse kriisivarude ja vahendite praktilist kasutamist.

Sisukord

Kokkuvõte	3
Sisukord.....	4
1 Sissejuhatus	5
2 Tööstusalade lähedaste piirkondade elanike kriisivalmidus.....	6
3 Muuga piirkonna iseloomustus.....	9
4 Empiirilise uuringu disain	10
5 Vastanute profiil	12
6 Ohu tajumine	13
7 Teadlikkus piirkonna probleemidest ja ressursidest	16
8 Kestlikkuse tagamine ja kriisideks valmisolek.....	18
9 Teadlikkus kogukonnaseltsi tegemistest	25
10 Koostöö ja kogemused.....	26
11 Järeldused ja ettepanekud	28
Kasutatud allikad.....	30

1 Sissejuhatus

Elanikkonnakaitsega on Eesti Vabariigis süsteemselt tegeletud alates 1930ndate aastate teisest poolest (Tross, 2023, lk 144). Peale vabariigi taastamist võeti esimene uuendatud kodanikukaitse seadus vastu 1992, mis hõlmas ka koolitust, varajast hoiatust, varusid. Selle seaduse § 6 sätestas, et kodanikukaitse korraldamise ja tegevuse põhitasandi moodustavad elamud ja elamurajoonid ning ettevõtted. (Eesti Vabariigi Kodanikukaitse seadus, 1992). Tol ajal ei rääkinud seadus veel elanike endi tegevustest kriisivalmiduse tõstmiseks. 2001. aastal jõustus selle asemel Hädaolukorraks Valmisoleku seadus, mis meetoodiliselt tugines kriisireguleerimise teoreetilistele alustele. Ka selles oli koolitust käsitletud üldiselt (Hädaolukorraks valmisoleku seadus, 2001) ning elanike endi roll kriisideks valmistumisel jäetud avamata.

Siiski algas sellele tuginedes konkreetsem kriisiennetustegevus ning valmisoleku tagamine nii riiklikul, maakondlikul, kohalike omavalitsuste kui ka ettevõtete tasandil. Peamiselt käsitleti võimalikke siseriiklikke kriise kahes suunas: ohutust puudutavad võimalikud kriisid, milleks ettevalmistumist ja lahendamise põhimõtete korraldamist juhtis Päästeamet ning siseturvalisust ja -julgeolekut puudutavad kriisid, millega tegelesid Politseiamet ning Piirivalveamet (piiriturvalisust puudutavate võimalike kriiside osas), alates 2011 Politsei- ja Piirivalveamet. Kui jätta siinkohal kõrvale 2007. aasta nn pronksiöö sündmused (Politseiamet, 2007) ja parvlaev Estonia katastroof 1994. aastal, siis avalikkuse jaoks keskendus kriisideks valmistumine peamiselt tööstus- või loodusõnnetustega toimetulekule. Suurtele pandeemiatele ei keskendunud avalikult enne COVID-19 pandeemiat (CDC, 2023), mis Euroopasse, sh Eestini jõudis 2020. aasta alguses. Sellest alates on ühiskonda ja elanikke puudutavate kriiside tähendus ja fookus laienenud.

Praegu on elanike jaoks oluline võimalikult parem valmisolek mitmeteks erinevateks kriisideks – jätkuvad on tööstus- ja loodusõnnetuste võimalused, kuna viimaste aastate kliimamuutused on Eesti jaoks kaasa toonud varasemast sagedasemaid torme ja nendest põhjustatud elektrikatkestusi ent lisandunud on ka 2022. aastal Venemaa Föderatsiooni täiemahulisest sissetungist Ukrainasse käivitunud elanikkonnakaitse teemad (ohuteavitus, varude soetamine, varjumine, vajadusel evakatsiooniks valmisolek), kuigi sõjalise ründe tõenäosus Eestile on 2024. aastal ebatõenäoline ja lähiaastatel väike (Riigikantselei, 2024). Samas on eeltoodud teemad olulised ka tööstus- või loodusõnnetuse korral. Viimastel aastatel on Päästeamet kui elanikkonnakaitset korraldav asutus üha jõulisemalt edastanud sõnumit, et igaüks ise peab võimalikult palju ära tegema enda ja oma pere kriisivalmiduse tõstmiseks ja kriisikerksuse tagamiseks.

Muuga piirkond asub Eesti suurima ja sügavaima kaubasadama (Tallinna Sadam, 2024) vahetus läheduses. Sadamas paiknevad mitmed erineva ohutasemega tööstusettevõtted. Samuti on Muuga läheduses teisi erineva ohutasemega tööstusettevõtteid. Seetõttu on võimalikeks õnnetusteks ja kriisideks valmisolek ning potentsiaalsete tagajärgede vähendamine Muuga elanike jaoks oluline.

On mõistetav, et inimesed tajuvad ohte ja nendega kaasnevat riski erinevalt. Uuringute põhjal ei ole võimalik rühmitada riskide tajumist ja selle vastuskäitumist kindlatesse ühiskonnagruppidesse (Sjöberg, 2012, p 672; Orru jt, 2022, lk 75). Seetõttu on oluline uurida võimalusel kogu piirkonna

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

elanikke kriisivalmidust, selgitades välja, milline on elanike endi valmisolek erinevate kriisisündmustega toime tulla (Orru jt, 2022, lk 83).

Eelnevalt tulenevalt püstitati siinses uuringus uurimisprobleem: milline on Muuga elanike kriisivalmidus ning kuidas saaks valmiduse taset vajadusel tõsta? Uurimisprobleemile vastuse leidmiseks püstitati järgmised uurimisküsimused.

1. Kas elanikud tajuvad ohtu hädaolukorda sattumiseks ja kui, siis millist?
2. Milline on Muuga elanike teadlikkus olemasolevatest ressurssidest ja ohtudest Muuga piirkonnas?
3. Milline on Muuga elanike ettevalmistus võimalike kriisidega toimetulekuks?
4. Milliste kommunikatsioonikanalite kaudu saavad Muuga elanikud kriisialast teavet?
5. Kas ja kuidas on võimalik tõsta Muuga elanike kriisivalmiduse taset?

Uuringu eesmärk on välja selgitada, milline on Muuga elanike kriisivalmidus ning võimalused selle taseme tõstmiseks. Uuringu läbiviimiseks püstitati kolm uurimisülesannet.

1. Analüüsida elanike kriisivalmidust mõjutavaid tegureid teoreetiliste allikate ja teiste uuringute põhjal.
2. Analüüsida Muuga elanike hinnangut võimalikele ohtudele, teadlikkust kriisikerksust toetavatest ressurssidest ning oma kriisivalmiduse tasemest.
3. Muuga elanike kriisivalmiduse tasemest lähtuvalt sünteesida ettepanekud kriisivalmiduse taseme tõstmiseks.

Uuringuraporti ülejäänud osa koosneb 10 peatükist. Järgmine peatükk kirjeldab teisi elanike kriisivalmiduse teemal läbiviidud uuringuid. Seejärel on esitatud Muuga piirkonna lühiiseloostus. Muuga elanike kriisivalmiduse väljaselgitamiseks viidi läbi ankeetuuring ning tulemused on siinses uuringuraportis esitatud uuringuankeedi teemade kaupa erinevates peatükkides. Uuringuraporti lõpus on järelused ja ettepanekud.

2 Tööstusalade lähedaste piirkondade elanike kriisivalmidus

Tööstusalade läheduses elavate inimeste jaoks on kriisivalmidus ülimalt oluline, kuna tööstuspiirkonnad võivad kätkeada mitmesuguseid ohte, mis vajavad kiiret reageerimist. Tootmisüksused, keemiatehased ja muud sarnased tööstuskompleksid võivad õnnetuse korral põhjustada kahjulike ainete lekkimist, plahvatusi või tulekahjusid, mis omakorda võivad seada ohtu kohaliku elanikkonna elu ja tervise. Piisava kriisivalmiduseta võivad elanikud jääda informeerimata, abitusse olukorda ning neile võib olla raske tagada kiiret ja tõhusat evakueerimist või muud vajalikku abi.

Kriisivalmiduse tagamine tööstusalade läheduses elavatele inimestele hõlmab mitmeid olulisi aspekte, sealhulgas elanike teadlikkuse tõstmist, evakuaatsiooniplaanide koostamist ja regulaarseid õppusi. Elanikud peavad teadma võimalikke riske, olema kursis hädaolukorra signaalidega ja teadma, kuidas reageerida ohu korral. Samuti on oluline, et omavalitsused ja tööstusettevõtted teeksid koostööd, et luua tõhusad teabevahetuskanalid ning tagada piisavad ressursid kriisiolukordade lahendamiseks.

Elanikud saavad oma kriisivalmidust tõsta mitmel viisil, alates teadlikkuse suurendamisest kuni praktiliste ettevalmistuste tegemiseni. Esimene samm on informeeritus: elanikud peaksid olema teadlikud oma piirkonnas asuvatest tööstusettevõtetest ja nende võimalike riskidega seotud ohtudest. Valitsuse kommunikatsioonibüroo märgib lehel [kriis.ee](https://www.kriis.ee), et iseseisev hakkamasaamine ja igaühe roll kriisideks valmistumisel on väga oluline, ning soovib enda ja oma pere jaoks läbi mõelda, kuidas tulla toime siis, kui elutähtsad teenused (soojusvarustus, elekter, veevarustus ja kanalisatsioon, sideteenus jm) peaksid katkema. Selle põhjal on antud üldised soovitused: hoida kodus elementaarset toidu, ravimite ja esmatarbekaupade varu, rahakotis sularaha ja auto kütusepaak pidevalt vähemalt pooltäis. Käitumisjuhiseid kriisiolukordadeks ning soovituslikku hädaolukorra varude nimekirja saab vaadata veebilehelt <https://www.olevalmis.ee/> (Valitsuse kommunikatsioonibüroo, 2024). Oluline on teada, milliseid häiresignaale võidakse kasutada ja kuidas nendele reageerida.

Lisaks informeeritusele on oluline ka praktiline ettevalmistus. Elanikud võiksid koostada oma pere jaoks kriisiplaani, mis sisaldab vajalike kontaktide nimekirja, kokkuleppeid kohtumispaikade osas ja selgeid juhiseid erinevateks hädaolukordadeks. Samuti tuleks varuda koju esmaabivahendeid, piisavalt toitu, vett ja teisi esmatarbekaupu, mis aitavad kriisi korral hakkama saada. Oluline on hoida käepärast ka vajalikke dokumente ja kodus peaksid olema tulekustutid ning taskulambid. Korduvad kriisiõppused ja plaani läbimängimine perega aitavad tagada, et kõik teavad täpselt, mida teha, kui oht peaks realiseeruma. Päästeamet on viimastel aastatel koostanud ja saatnud elanikele trükiseid, kuidas toime tulla kriisiolukorras ning mida teha ohuteavituse korral, trükised on ka veebilehelt <https://www.olevalmis.ee/et/trukised> alla laaditavad.

Elanike kriisivalmiduse kohta on viimastel aastatel tehtud mitmeid uuringuid nii Eestis kui ka teistes riikides. Päästeameti tellimusel viis Kantar Emor 2019., 2021. ja 2023. aastal läbi elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku alase teadlikkuse indeksuuringu (Kantar Emor, 2023). Siseministeeriumi tellimusel on alates 2016. aastast iga kahe aasta järel korraldatud siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringuid. 2022. aasta uuringu (Turu-uuringute AS, 2022) tulemuste põhjal on varasemaga võrreldes veidi vähenenud nende inimeste osakaal, kes on oma piirkonna elanike või naabritega turvalisuse teemat arutanud: 2020. aastal oli positiivselt vastanute osakaal 24%, kuid 2022. aastal oli see 17% (Turu-uuringute AS, 2022, lk 39). Kriisiks valmistumisega seotud varusid on vastanutel peamiselt esmaabitarvete, hügieenivahendite, toiduainete ja sularahana, seevastu on alla pooltel vastanutest elektrist sõltumatu kütteseade, aku- või patareitoitel raadio ning koju piisavalt joogivett varutud (samas, lk 47–49). 2020. aasta küsitluses arvas ligikaudu veerand vastanutest, et Politsei- ja Päästeameti kõrval peaksid turvalisuse tagamisel osalema ettevõtted ja kogukonnad ning 58% vastanutest pigem nõustus sellega (Saar Poll OÜ, 2020, lk 26). Lauri Peegel on uurinud elanikkonna hädaolukorraks valmisolekut Muhu vallas (Peegel, 2023). 2024. aastal viidi elanike kriisivalmiduse uuring läbi ka Harku vallas (Savimaa, 2024). Uuritud on ka kogukonnaseltside rolli ja võimekust kogukondade kerksuse tagamisel kriisides (Savimaa ja Kont, 2023) ning kohalike omavalitsuste kriisivalmidust (Savimaa ja Vernik, 2023). Kohalike omavalitsuste kriisikindluse mõõtmise tulemusi kogutakse ja esitatakse järjepidevalt ka veebilehel <https://minuomavalitsus.ee/valdkond/kriisideks-valmisolek>, mille metoodikat on kirjeldanud Kaal ja Lillo (2023). Selle põhjal on kõige kriisikindlam maakond Harjumaa.

Teistes riikides on elanike ja kogukondade kriisivalmidust muuhulgas uurinud ka Joshua Vidal, kes rõhutab olulistena toidu ja puhta joogivee varu ning ning kommunikatsioonikanalite ettevalmistust pere ja hädaabiteenistustega suhtlemiseks (Vidal, 2024, p. 7). David Michaelson jt

(2023) rõhutasid, et kriisivalmidus oleneb kindlasti ka kriisialaste teavitusematerjalide olemasolust ja kriisivalmiduse õppuste läbiviimisest (Michaelson *et al.*, 2023, p. 6). Larisa Kurnosenko märkis, et kriisides toimetulek sõltub motiveeritusest, isiksuslikest omadustest, situatsiooni mõistmisest, reflekteerimisvõimest ja loovast lähenemisest võimalikele lahendustele (Kurnosenko, 2023, p. 1).

Lühiajaliste ootamatute kriisidega toimetulekuks valmistumine loob tugeva aluse ka pikaajaliste kriiside edukaks läbimiseks. Esmalt aitab lühiajaliste kriisideks valmisolek arendada olulisi oskusi ja luua harjumusi, mis on pikaajaliste kriiside puhul üliolulised. Näiteks varude kogumine, evakatsiooniplaanide koostamine ja peresiseste kommunikatsioonikanalite määratlemine on esmatähtsad nii lühiajaliste kui ka pikaajaliste kriiside puhul. Kui need meetmed on juba lühiajaliste kriiside tõttu paika pandud ja läbi harjutatud, saab neid sujuvalt rakendada ka pikaajalisemate hädaolukordade puhul.

Lisaks pakub lühiajaliste kriisidega toime tulemine väärtuslikku kogemust, mis aitab pikaajalistes kriisides säilitada rahu, tõhusust ja paindlikkust. Inimesed, kes on valmis ootamatuteks olukordadeks, suudavad paremini kohaneda, kui kriis kestab kauem ja tingimused muutuvad keerulisemaks. Näiteks, kui on harjutud lühiajaliste varudega toime tulema, osatakse pikaajalise kriisi korral paremini hallata ressursse ja vajadusel neid täiendada. Samuti suurendab lühiajaliste kriiside kogemus usaldust enda võimekusse ja tugevdab kogukonnatundeid, mis on pikaajalistes olukordades üliolulised. Indrek Paadik keskendus oma magistritöös Eesti elanike teadlikkusele ning valmisolekule pikaajaliste kriisidega toimetulekuks (Paadik, 2024). Paadik toob välja (Paadik, 2024, lk 78–79) ettepanekud suurendada elanike teadlikkust pikaajaliste kriiside mõjudest ja nendega toimetulekutest, julgustada ja toetada kogukondlikku kerksust kohalike omavalitsuste, kogukonnaseltside ja vabatahtlike organisatsioonide kaudu ning koolitada kogukonna liikmeid kriisikommunikatsiooni vabatahtlikeks ja neid kaasata, et tagada teabe levik ka nendes piirkondades, kus tavapärased sidevahendid ei pruugi olla kättesaadavad või usaldusväärsed.

Elanikud saavad toetuda ka kogukondadele ning kogukonnaseltsidele ja seltsingutele. Kogukonna osalus pakub mehhanismi, mille abil korraldada liikmete tegevust ja kujundada arvamusi, et kaitsta ja parandada enda elukvaliteeti (Sarbanes & Skullney, 1995) ka kriisideks valmistumisel. Kohalike kogukondade aktiivne kaasamine otsuste tegemisse hõlbustab tulemuste paremat saavutamist ka piirkondlikul ja riiklikul tasandil (Koontz & Newig, 2014; Meslin, 2010; Russell, 2015; Martin jt, 2023) ning kohalike kogukondade arvamusel on eeldus olla aluseks kohalikul reaalsusel põhinevate kvaliteetsemate plaanide ja poliitika elluviimisel (DCAF, 2021, p. 3). Seda on edukalt võimalik ühendada kohaliku omavalitsuse eesmärkidega kriisideks valmistumise ja kerksuse valdkonnas (Khan and Khandaker, 2016; Nahkur jt, 2022). Näiteks rõhutavad kogukonna kaasamise tähtsust elukeskkonna parendamisel. Khan jt (2022) ja Chen jt (2020) toovad esile, et kogukondi saab kogukonnaseltside või seltsingute kaudu kaasata kriisikommunikatsiooni. Sageli ei hinda kohalikud omavalitsused elanike võimekust olla lisaks oma majapidamise kriisivalmidusele valmis osalema ka kogukonna või piirkonna kriisivalmiduses ja kriisisündmuste lahendamises (Rabe and Lidskog, 2024, p.11).

Kohalikud omavalitsused võiksid enam arvestada kogukonnaseltside ja korteriühistute potentsiaaliga kriisideks valmistumisel ja kriisisündmuste lahendamise toetamisel. Siseministeeriumi programm „Kogukondlik Eesti 2023–2026“ näeb ette, et kogukonnad ja kodanikuühendused panustavad senisest rohkem riigi kestlikkusesse (Siseministeerium, 2023, lk. 1). Seda toetab ka Siseturvalisuse arengukava 2020–2030 alaeesmärk „Ennetava ja turvalise

elukeskkonna kujundamine“, mis näeb ette riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja kogukondade kriisideks valmisoleku ja kriisijärgsete kahjude leevendamise edendamise (Siseministerium, [s.a], lk 32), kasutades ka kogukonna tasandil kriisikäitumise juhiste levitamiseks (samas, lk 21) ning elanike teadmiste ja hakkamasaamise toetamiseks (samas, lk 23).

3 Muuga piirkonna iseloomustus

Muuga piirkond asub ida-Harjumaal Tallinna külje all. Administratiivselt jaguneb Muuga kaheks: Muuga aedlinn, mis kuulub Muuga elupiirkonna nimetuse all Maardu linna koosseisu ja Muuga küla Viimsi valla koosseisus. Rahvastikuregistri andmetel olid seisuga 1. jaanuar 2024 oma elukohaks märkinud Muuga aedlinna 2905 inimest (Allik ja Sepp, 2024, lk 15). Muuga küla elanike arv 1. juuli 2024 seisuga oli 636 elanikku (Viimsi Vallavalitsus, 2024). Hinnanguliselt on aga tegelik elanike arv piirkonnas märgatavalt suurem, kuna erinevate teenustele soodustuste saamiseks (nt kooli- või lasteaiakoht Tallinnas) ei pruugi igas leibkonnas kõik Muugal elavad pereliikmed olla Muugale sisse kirjutatud. Näiteks Statistikaametil andmetel elas Muuga aedlinnas 1. jaanuaril 2023 hinnanguliselt 3234 inimest (Allik ja Sepp, 2024, lk 15), st u 10% rohkem.

Kuna Muuga aedlinn on ajalooline suvilapiirkond, siis Tallinna elanikest suvilaomanikud ei ole sageli samuti märkinud elukohaks Muuga aedlinna. Samuti kasvab suvel Muugal viibivate elanike arv. Elektrilevi andmetel on Muuga aedlinnas aastaringseid tarbimiskohti 2291, ent suvel lisandub vee 375 hooajalise tarbimisega kohta ning tühje elukohti on 471 (Allik ja Sepp, 2024, lk 11), mida võidakse samuti suvel kasutada ka ilma elektri tarbimiseta.

Muuga aedlinn ja Muuga küla on põhjast ümbritsetud Muuga sadamaga, mis on Eesti suurim ja sügavaim kaubasadam (Tallinna Sadam, 2024). Muuga aedlinnast edelas on Laiaküla, mis kuulub Viimsi valla koosseisu. Aedlinnast lõunas on Vana-Narva maantee tööstuspiirkond, millele eelneb kitsas puhverala Altmetsa tee äärsete tiikide ja Kopranõmme loodusala näol. Muuga aedlinnast idas on flotoliivade ladestusala ja selle järel Maardu linna Kallavere elupiirkond.

Peaaegu kogu Muuga aedlinn ja Muuga küla jäävad A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtte DBT AS Muuga terminal ohualasse. Ettevõttes käideldakse ammooniumnitraat (big-bag pakendis ja puistes) ning NPK mineraalväetist. Samasse ohualasse jäävad veel mitmed ettevõtted, mis suuremahuliselt käitlevad naftasaadusi. Muuga küla puudutab osaliselt ka B-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtte PK Terminal OÜ Muuga sadama terminal ohuala. Ettevõttes käideldakse ammooniumnitraati, kaaliumnitraat-kompleksväetist ning ammooniumnitraadi segu kaltsiumsulfaadiga.

Tervikvaates on tegemist Tallinna-lähedase piirkonnaga, mida iseloomustavad kasvav rahvaarv, ohtlike ettevõtete ohuala ja tööstuspiirkondade lähedus ning samas aedlinlik elukeskkond ja mõned ümbritsevad linnalähedased loodusala. Kohalike omavalitsuste kriisikindluse mõõtmise portaali <https://minuomavalitsus.ee/valdkond/kriisideks-valmisolek> põhjal oli nii Maardu linna kui Viimsi valla kriisikindlus 9-pallisel skaalal 2023. aasta andmetel tasemel 6.

4 Empiirilise uuringu disain

Muuga elanike kriisivalmiduse väljaselgitamiseks viidi 2023. aasta suvel ja sügisel läbi veebipõhine küsitlus. Küsimustiku koostamisel lähtuti 2023. aasta jaanuaris-veebruaries läbi viidud küsitlusest, millega uuriti kogukonnaseltside teadlikkust ja kriisihaldusvõimekust (Savimaa ja Kont, 2023), Päästeameti tellimusel 2023. aastal Kantar Emori poolt läbi viidud uuringust „Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku alase teadlikkuse indeксуuring 2023“ (Kantar Emor, 2023), kogukonna kriisitöövihikust (Pärnumaa omavalitsuste liit, 2022) ning Lauri Peegli lõputööst „Elanikkonna hädaolukorraks valmisolek Muhu vallas“ (Peegel, 2023). Küsimustik on esitatud lisas 1.

Küsimustikus oli kokku 22 küsimust. Küsitlus koosnes viiest plokist, nagu on joonisel 1. Koos tabelites toodud alaküsimustega oli küsimusi 57. Küsimustiku esimene osa keskendus ohu tajumisele. Sellega sooviti välja selgitada, kas ja kui sageli on vastaja viimase kahe aasta jooksul mõelnud hädaolukorda sattumise võimalustele ning milliseid hädaolukordi peab vastaja kõige tõenäolisemaks oma piirkonnas/kogukonnas. Samuti sooviti välja selgitada vastaja jaoks elutähtsad teenused.

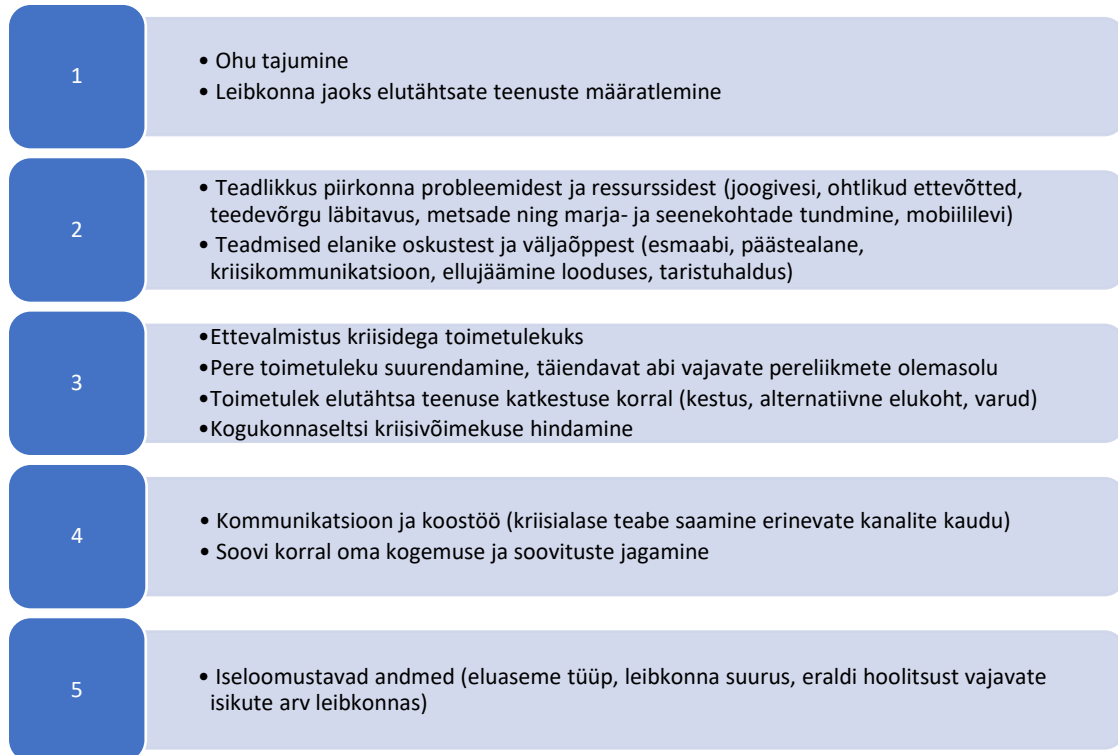
Küsimustiku teine osa uuris vastaja teadlikkust olemasolevatest ressurssidest ja ohtudest Muuga piirkonnas, näiteks puhta joogivee allikate leidumisest, piirkonna teedevõrgust, ohtlikest ettevõtetest jm. Samuti uuriti, kas vastaja teab oma kogukonnas väljaõppe saanud või oskustega inimesi, kelle poole hädaolukorras pöörduda.

Küsimustiku kolmas osa vaatles vastaja ettevalmistust võimalikeks kriisideks ja kestlikkuse tagamiseks. Täpsemalt küsiti, mida vastaja on viimase kahe aasta jooksul teinud enda ja oma pere iseseisva toimetuleku võime suurendamiseks võimalikus hädaolukorras ning kui pikaajaliseks vastaja oma toimetulekut hindab. Samuti uuriti, kuidas vastaja hindab oma kogukonnaseltsi/korteriühistu võimekust kriisisündmuste lahendamise toetamiseks, abiotusi kohalikul omavalitsusel ja kogukonnalt ning enda valmisolekut vabatahtlikuks tegevuseks hädaolukorras.

Küsimustiku neljas osa keskendus kommunikatsioonile ja koostööle. Uuriti, kas ja milliste kanalite kaudu on vastaja saanud kriisialast teavet. Samuti anti vastajale võimalus jagada oma head kogemust, näiteid või soovitusi teistele kas anonüümselt või nimeliselt.

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

Küsimustiku viimane, viies osa kogus vastajat iseloomustavaid andmeid. See osa jäeti teadlikult viimaseks, et vastaja tähelepanu sisuliste vastuste andmiselt mitte kõrvale juhtida. Vastajal paluti märkida, millises asulas, külas või piirkonnas ta elab (alevike ja külade loetelu oli ette antud), milline on eluaseme tüüp, leibkonna suurus ja nende isikute arv leibkonnas, kes vajavad eraldi hoolitsust (väikelapsed, kooliealised lapsed, eakad, erivajadusega pereliikmed).

Joonis 1. Küsitluse struktuur

Veebipõhise küsitluse platvormina kasutati EUSurvey keskkonda. Küsitluses ei kogutud vastajate tuvastamist võimaldavaid andmeid (v.a juhul, kui nad abi pakkumiseks oma kontaktandmed ise sisestasid). Kutse küsitluses osalemiseks saadeti Muuga piirkonna elanikele Meta/Facebook gruppi „Muuga rahvas“, milles oli 24. augusti 2023 seisuga 4082 liiget. 2023. aasta augustikuu seisuga oli Muugale Maardu haldusterritooriumil sisse kirjutatud ligikaudu 3000 elanikku, millele lisandub veel ligikaudu 1000 elanikku Viimsi valla Muuga külas. Grupi „Muuga rahvas“ liikmeteks saavad olla ka need piirkonna elanikud, kes ei ole Maardusse või Viimsi valda sisse kirjutatud. Samuti saavad grupi liikmeteks olla teised piirkonnast huvitatud, ent mujal elavad isikud. Samuti saadeti küsitlus Muuga Seltsi liikmete e-postiloendisse. Seisuga 24.08.2023 on Muuga Seltsis 115 liiget. Kutse küsitluses osalemiseks avaldati ka Muuga Seltsi veebilehel <https://www.muugaaedlinn.ee>. Muuga piirkonda sisse kirjutatud elanike arvu ja Facebook/Meta grupi liikmete arvu võrdluse ning muude edastuskanalite kasutamise põhjal saab hinnata, et oli võimalus, et kutse küsitluses osalemiseks või jõuda enamvähem kõigi selle piirkonna elanikeni.

Kutse küsitluses osaleda saadeti 9., 15. ja 23. augustil 2023. Peale esimest kutset oli ühe ööpäevaga vastanud 24, kolme kutse ja meeldetuletuse tulemusena vastas 24. augustiks 51 inimest. Küsitluse esmaseid tulemusi tutvustati Muuga kogukonnale suuliselt esitlusena 24. augustil 2023 ning seejärel paluti soovijatel täiendavalt küsitlusele vastata. Kokku laekus 60 vastust, mis moodustab ligikaudu 2% registreeritud elanike arvust ja on sarnane teiste Muuga piirkonnas Muuga Seltsi

poolt varasemalt läbi viidud uuringute ja küsitluste osaluse tasemega. Järgnevalt on küsitluse tulemusi analüüsitud nende vastuste põhjal.

5 Vastanute profiil

Vastanute profiil selgitati välja küsitluse viienda osa (küsimuste 5.1–5.3) vastuste põhjal. Küsitluse viiendas osas sooviti peale kriisivalmidust uurivatele sisulistele küsimustele vastamist välja selgitada vastajat ja tema leibkonda iseloomustav („Palun kirjelda lühidalt ennast ja oma leibkonda iseloomustavat“).

Eluaseme tüüp selgitati välja küsimusega 5.1, mis pakkus neli vastusevarianti: eramaja, paarismaja, ridaelamu ja muu. Kuna Muugal on suurem osa hooneid eramaju ja ühes uuselamute piirkonnas paaris- ja ridamajad, siis oli ka 92% vastanutest eramajade elanikud (vt tabel 1).

Tabel 1. Vastanute jaotus elukoha tüübi põhjal

Vastus	Vastanute arv	Vastanute osakaal
1. Eramaja	55	92%
2. Paarismaja	0	0%
3. Ridaelamu	1	2%
4. Muu	1	2%
Vastamata	3	5%

Muugal on enamvähem võrdselt nii väikesi kui suuremaid leibkondi. Vastanutest suurima arvuga olid neljaliikmelised leibkonnad (22% vastanutest) ja kaheliikmelised leibkonnad (20% vastanutest), ent ka ühe või kolmeliikmelised või viiest ja enamast isikust koosnevad leibkonnad olid esindatud enamvähem samas mähus. Kolm vastajat ei märkinud oma leibkonna suurust. elanike leibkonnad on keskmisest suuremad. Neljaliikmelised leibkonnad moodustasid vastanutest 41%, neljaliikmelised 25% ning viie ja enamaliikmelised % vastanutest (tabel 2). Koos leibkondadega võib väita, et küsitluse vastustega oli hõlmatud 177 isikut.

Tabel 2. Vastanute leibkonna suurus

Vastus	Vastanute arv	Osakaal
1-liikmeline	10	17%
2-liikmeline	12	20%
3-liikmeline	11	18%
4-liikmeline	13	22%
5- või enamaliikmeline	11	18%
Ei vastanud	3	5%

Samuti uuriti eraldi hoolitsust vajavate isikute (väikelapsed, kooliealised lapsed, eakad, erivajadusega pereliikmed) arvu leibkonniti küsimuses 5.3. Vastusevariantideks olid „ei ole“, „üks“, „kaks“, „rohkem kui kaks“. Vastanute jaotus on esitatud tabelis 3. Peaaegu pooltel vastanutest ei ole eraldi hoolitsust vajavaid pereliikmeid, samas on seitse leibkonda, kus on

rohkem kui 2 eraldi hoolitust vajavat pereliiget (sh väikelapsi, kooliealised lapsed, eakaid ja erivajadusega isikuid).

Tabel 3. Eraldi tähelepanu ja hoolitsust vajavate isikute arv leibkonnas

Vastus	Vastanute arv	Osakaal
ei ole	23	38%
1	15	25%
2	11	18%
rohkem kui 2	7	12%
ei vastanud	4	7%

6 Ohu tajumine

Ohu tajumise plokk küsimustikus koosnes neljast küsimusest. Küsimus 1.1 (*Kas ja kui sageli olete viimase 2 aasta jooksul mõelnud, et Teie pere ja kodu võib sattuda tõsisesse hädaolukorda?*) selgitas välja ohu üldise tajumise. Küsimus pakkus järgmisi vastusevariante: ei ole kordagi; korra või kaks; sagedamini; raske öelda.

Vastanute jaotus on esitatud tabelis 4. Suur osa, 86% vastanutest tunnistas, et nad on viimase kahe aasta jooksul tõsise hädaohu tekkimisele mõelnud, sh pooled vastanutest rohkem kui kaks korda.

Tabel 4. Ohu tajumine

Vastus	Vastanute arv	Osakaal
ei ole kordagi	7	12%
korra või kaks	20	33%
sagedamini	31	52%
raske öelda	1	2%
ei vastanud	1	2%

Juhul kui vastaja märkis, et ta on vähemalt korra mõelnud ohu tekkimisele, avanes küsimus 1.2, millega sooviti täpsemalt välja selgitada **hädaolukorrad, millele vastaja on mõelnud** (*Millisele hädaolukorrale olete mõelnud?*). Kokku loetleti 17 võimalikku hädaolukorda:

- tulekahju, plahvatus või varing;
- raskete tagajärgedega torm;
- üleujutus tiheasustusosal;
- õnnetus või leke lähedal asuvas tööstusettevõttes;
- erakordselt külm ilm;
- erakordselt kuum ilm;
- looduskatastroof;
- elutähtsate teenuste katkestus üle 48 tunni (nt elektri-, vee-, kütte- või sidekatkestus);
- autoavarii, avarii liikluses;
- kuritegevus, vargus;
- metsa- ja maastikutulekahju;
- võõrriigi relvastatud rünnak, sõda;

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

- majanduslikud probleemid;
- lennuõnnetus;
- enda/lähedaste haigestumine, vigastused;
- raske öelda;
- rünnak avalikus kohas, terror.

Vastajad said valida mitu vastusevarianti. Tabelis 5 on esitatud vastused järjestatud valikute arvu järjekorras. Enim ollakse mõelnud võõrriigi relvastatud rünnaku või sõja puhkemise ohule (65% vastanutest), aga ka elutähtsate teenuste katkestusele üle 48 tunni (63%) ning tulekahjule, plahvatusetele või varingule (62% vastanutest). 58% vastanutest tõi esile ka õnnetuse või lekke lähedal asuvas tööstusettevõttes ning 55% raskete tagajärgedega tormi ohu.

Tabel 5. Võimalikud hädaolukorrad, millele vastajad on mõelnud, valikute arvu järjekorras

Vastus	Vastanute arv	Vastanute osakaal
võõrriigi relvastatud rünnak, sõda	39	65%
elutähtsate teenuste katkestus üle 48h (nt elektri-, vee-, kütte- või sidekatkestus)	38	63%
tulekahju, plahvatus või varing	37	62%
õnnetus või leke lähedal asuvas tööstusettevõttes	35	58%
raskete tagajärgedega torm	33	55%
kuritegevus, vargus	26	43%
enda/lähedaste haigestumine, vigastused	25	42%
majanduslikud probleemid	15	25%
rünnak avalikus kohas, terror	14	23%
looduskatastroof	13	24%
autoavarii, avarii liikluses	13	22%
erakordselt külm ilm	11	18%
metsa- ja maastikutulekahju	8	13%
lennuõnnetus	8	13%
erakordselt kuum ilm	6	10%
üleujutus tiheasustusosalal	2	3%
raske öelda	0	0%

Küsimusega 1.3 sooviti välja selgitada, millised on **vastajate jaoks elutähtsad teenused**, mille katkemine ohustab vahetult inimese elu või tervist või millel on suur mõju ühiskonna toimimisele. Kokku loetleti 17 teenust, aluseks võeti Kantar Emori loetelu (Kantar Emor, 2023) ning kohendati seda Muuga piirkonnale vastavaks (nt ei eristatud riiklikke ja kohalikke teid vaid eristati piirkonna magistraalteid, kus liigub ka ühistransport ja piirkonnasiseseid väiksemaid teid). Küsimuses loetleti järgmised elutähtsad teenused:

- elektriga varustatus;
- raadio ja televisiooni toimimine;
- maagaasiga varustatus;
- vedelkütusega varustatus (nt tanklate töö);
- suurte teede (Muuga tee, Kallavere tee, Ploomipuu puiestee, Õunapuu puiestee, Altmetsa tee) sõidetavuse tagamine;
- Muuga-siseste teede sõidetavuse tagamine;

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

- päästeteenuse tavapärase toimimine;
- politseiteenuse tavapärase toimimine;
- mobiiltelefoniteenuse toimimine;
- andmesideteenuse toimimine;
- elektroonilise isikutuvastamise ja digitaalse allkirjastamise tagamine;
- makseteenuse toimimine;
- veega varustamine ja kanalisatsioon;
- vältimatu arstiabi tavapärase kättesaadavus;
- ühistranspordi toimimine;
- sotsiaalkindlustuse ja hoolekande toimimine;
- postiteenuse toimimine.

Vastajad said valida mitu vastusevarianti. Vastused on esitatud tabelis 6 nende esitamise hulga vähenemise järjekorras.

Tabel 6. Vastanute jaoks elutähtsate teenuste tajumine

Vastus	Vastanute arv	Vastanute osakaal
elektriga varustatus	56	93%
päästeteenuse toimimine	50	83%
vältimatu arstiabi tavapärase kättesaadavus	50	83%
veega varustamine ja kanalisatsioon	49	82%
mobiiltelefoni teenuse toimimine	46	77%
suurte teede (Muuga tee, Kallavere tee, Ploomipuu puiestee, Õunapuu puiestee, Altmetsa tee) sõidetavuse tagamine	43	72%
politseiteenuse toimimine	40	67%
andmesideteenuse toimimine	38	63%
Muuga-siseste teede sõidetavuse tagamine	30	50%
vedelkütusega varustatus (nt tanklate töö)	28	47%
makseteenuse tagamine	22	40%
elektroonilise isikutuvastamise ja digitaalse allkirjastamise tagamine	17	37%
raadio ja televisiooni toimimine	15	25%
ühistranspordi toimimine	13	22%
sotsiaalkindlustuse ja hoolekande toimimine	12	20%
postiteenuse toimimine	5	8%
maagaasiga varustatus	3	5%

Peamised elutähtsad teenused Muuga elanike jaoks, mida märkis rohkem kui kaks kolmandikku vastanutest olid:

- elektriga varustatus (93% vastanutest);
- päästeteenuse toimimine (83% vastanutest);
- vältimatu arstiabi tavapärase kättesaadavus (76% vastanutest);
- veega varustamine ja kanalisatsioon (81% vastanutest);
- mobiiltelefoniteenuse toimimine (83% vastanutest);

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

- suurte teede (Muuga tee, Kallavere tee, Ploomipuu puiestee, Õunapuu puiestee, Altmetsa tee) sõidetavuse tagamine (72% vastanutest);
- politseiteenuse toimimine (67% vastanutest).

Kõige vähem peeti kriisiolukorras olulisteks postiteenuse toimimist ja maagaasiga varustatust. Samas ongi postiteenuse olulisus viimastel aastakümnetel järjepidevalt vähenenud. Maagaasi kasutab Muugal vaid väike osa elanikest (maagaas on kättesaadav Altmetsa tee äärsetes majades, Saialille tee ja Ristikheina tee piirkonnas ning Pirnipuu puiestee ridaelamute piirkonnas).

7 Teadlikkus piirkonna probleemidest ja ressursidest

Teadlikkus kogukonna või piirkonna probleemidest ja ressursidest jagunes kaheks küsimuseks. Küsimus 2.1 (*Kuivõrd teadlik olete olukorrast ja võimalustest Muugal? Kas teate ...?*) uuris vastanute teadlikkust kuuest alljärgnevast teemast.

- Milliseid puhta joogivee allikaid leidub piirkonnas?
- Kus on mahajäetud talud piirkonnas ja nende joogiveekaevud?
- Millised on ohtlikud ettevõtted piirkonnas, kus need asuvad, milliseid potentsiaalseid ohtusid kujutavad ja millised on nende mõjupiirkonnad?
- Millises seisukorras on piirkonna teedevõrk, sh suunaviidad, ning milline on nende läbitavus erinevatel aastaegadel?
- Kas teate inimesi, kes tunnevad piirkonna metsateid ning marja- ja seenekohti?
- Millises piirkonnas on ebapiisav mobiililevi ning millised on erinevused sideteenuste pakkujate vahel?

Igal teemal oli vastajatel võimalik valida nelja teadlikkuse taseme vahel (*jah, tean / jah, mõnevõrra / üldiselt mitte / ei tea*). Vastused on esitatud tabelis 7.

Elanike teadlikkus oma elupiirkonna ohtudest ja toetavatest võimalustest oli varieeruv. Hästi teati seda, millises seisukorras on piirkonna teedevõrk, sh suunaviidad, ning milline on nende läbitavus eri aastaegadel (seda teadsid või teadsid mõnevõrra 88% vastanutest); samuti teati, milliseid puhta joogivee allikaid leidub piirkonnas (70% vastanutest). Elanikud olid kursis ka sellega, millised on ohtlikud ettevõtted piirkonnas, kus need asuvad, milliseid potentsiaalseid ohtusid kujutavad ja millised on nende mõjupiirkonnad (teadis või enam vähem teadis 78% vastanutest, ent pigem teati seda vaid osaliselt). Samas peaaegu üldse ei teatud, millises piirkonnas on ebapiisav mobiililevi ning millised on erinevused sideteenuste pakkujate vahel (seda teadis või enam-vähem teadis 32% vastanutest). Samuti ei teatud inimesi, kes tunnevad piirkonna metsateid ning marja- ja seenekohti (12% vastanutest teadis selliseid inimesi) ja ei teatud ka kus on piirkonnas mahajäetud talud ja nende joogiveekaevud (6,7% teadis või enam vähem teadis).

Tabel 7. Vastanute teadlikkus oma tegevuspiirkonnast

Vastus	Jah, tean	Jah, mõnevõrra	Üldiselt mitte	Ei tea	Ei vastanud
--------	-----------	----------------	----------------	--------	-------------

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

Milliseid puhta joogivee allikaid leidub piirkonnas?	22	20	6	10	0
Kus on mahajäetud talud piirkonnas ja nende joogiveekaevud?	1	3	13	40	1
Millised on ohtlikud ettevõtted piirkonnas, kus need asuvad, milliseid potentsiaalseid ohtusid kujutavad ja millised on nende mõjupiirkonnad?	16	31	7	3	1
Millises seisukorras on piirkonna teedevõrk, sh suunaviidad, ning milline on nende läbitavus erinevatel aastaegadel?	29	24	3	0	2
Kas teate inimesi, kes tunnevad piirkonna metsateid ning marja- ja seenekohti?	0	7	21	25	1
Millises piirkonnas on ebapiisav mobiililevi ning millised on erinevused sideteenuste pakkujate vahel?	7	12	15	22	2

Küsimuse 2.2 (*Kas teate, kui palju on Teie kogukonnas väljaõppe saanud või oskustega inimesi?*) eesmärk oli välja selgitada **teadlikkus potentsiaalsetest võimalustest kasutada kriisi korral oma piirkonnas vastava väljaõppega inimesi**. Hinnati teadlikkust kuues valdkonnas (esmaabi, pääste, kriisikommunikatsioon, vaimse tervise abi, looduses ja kriisiolukorras toimetulek ja ellujäämine ning teeholdus-, lumekoristus- jm võimekus).

Igal teemal oli vastajatel võimalik valida kolme teadlikkuse taseme vahel (*jah, enam-vähem tean, kelle poole pöörduda / eriti mitte / ei tea*). Vastused on esitatud tabelis 8.

Tabel 8. Teadlikkus oma kogukonna ressurssidest

Vastus	Jah, enam-vähem tean, kelle poole pöörduda	Eriti mitte	Ei tea	Ei vastanud
Esmaabi	8	9	40	1
Pääste	7	7	42	2
Kriisikommunikatsioon	5	6	46	1
Vaimse tervise abi	2	4	50	4
Looduses ja kriisiolukorras toimetulek ja ellujäämine	7	9	41	1
Teeholdus-, lumekoristus- jm võimekus	8	13	35	2

Üsna vähe teati, kui palju on Muugal väljaõppe saanud või oskustega inimesi. Olenevalt valdkonnast (esmaabi, pääste, kriisikommunikatsioon, vaimse tervise abi, looduses ja kriisiolukorras toimetulek ja ellujäämine ning teeholdus-, lumekoristus- jm võimekus) varieerus teadlikkus 9–13% piires, vaimse tervise abi puhul oli see teadlikkus 6% vastanutest.

8 Kestlikkuse tagamine ja kriisideks valmisolek

Küsitluse kolmas osa keskendus kestlikkuse tagamisele ja kriisideks valmisoleku väljaselgitamisele.

Küsimusega 3.1 (*Mida järgnevalt olete viimase 2 aasta jooksul teinud pere iseseisva toimetuleku võime suurendamiseks võimalikus hädaolukorras?*) selgitati välja **üldised ettevalmistavad tegevused**, mida vastanu on teinud hädaolukorra võimalikkust arvestades. Välja pakuti neli valikut:

- vastaja on mõelnud võimalusele elada vajadusel 7 päeva mõnes teises piirkonnas;
- on tutvunud hädaolukorra käitumisjuhendiga ja/või osalenud õppustel;
- on rääkinud Muuga inimestega koostööst hädaolukorras, ühistest varudest, vahenditest või olulistest oskustest;
- ei oska täpsemalt määratleda.

Vastajad said valida mitu vastusevarianti. Vastanute jaotus on esitatud tabelis 9.

Tabel 9. Tegevused pere hädaolukorras toimetuleku võime suurendamiseks

Vastus	Vastanute arv	Osakaal vastanute hulgas
on mõelnud võimalusele vajadusel elada 7 päeva mõnes teises piirkonnas	38	63%
on tutvunud hädaolukorra käitumisjuhendiga ja/või osalenud õppustel	28	47%
on rääkinud Muuga inimestega koostööst hädaolukorras, ühistest varudest, vahenditest või olulistest oskustest	7	12%
ei osanud täpsemalt arvata	15	25%
ei vastanud	2	3%

Peaaegu kaks kolmandikku vastanutest olid mõelnud võimalusele elada vajadusel kuni seitse päeva mõnes teises piirkonnas. See võib olla oluline võimalus pikemaajaliste tagajärgedega, ent lokaalsete mõjudega kriiside korral (nt häired elektrivarustuses, veevarustuses vm elutähtsas teenuses konkreetses piirkonnas, samuti võimaliku tööstusõnnetuse korral).

Peaaegu pooled olid tutvunud hädaolukorra käitumisjuhendiga ja/või osalenud hädaolukorra õppusel. Siinkohal või välja tuua, et käitumisjuhendiga tutvumine, teema läbi arutamine või sellekohasel õppusel osalemine on esimeseks praktiliseks sammuks kriisivalmiduse suurendamisel. Kuigi ohte on erinevaid, saab valmisolekule mõtlemine ning käitumisjuhiste ja valmistumise eelnev analüüs aidata sobiva reaktsiooni kiiremat leidmist ja tegevuste kavandamist reaalses kriisisituatsioonis. Samuti lisab ohtude ja nendele reageerimise läbi mõtlemine ning valmistumine elaniku ja tema lähedaste jaoks kindlust võimalikele kriisisündmustele valmisoleku hindamisel.

Vaid iga kaheksas vastanu oli kriisiteemadel suhelnud teiste kogukonnaliikmetega. Kuigi see võib olla kasvõi pinnapealne vestlus, avab see võimalused edasiseks kriisiteemaliseks koostööks ja paremaks valmistumiseks kogukonnas tervikuna, mistõttu seda võiks julgustada rohkem kogukonnas tegema.

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

Ligikaudu veerand vastanutest ei ole teemat enda jaoks teadvustanud ja 3% ei vastanud sellele küsimusele.

Lisaks küsimusele 3.1 selgitati küsimusega 3.2 (*Kas Teie või teised pereliikmed on teinud veel midagi hädaolukorras toimetuleku kindlustamiseks?*) välja **konkreetsed tegevused, mida vastanu on teinud hädaolukorra võimalikkust arvestades**. Välja pakuti üheksa valikut. Küsiti, kas vastajad:

- on hinnanud, kui kaua saab hakkama toidu vm esmatarbe ostuvõimaluseta;
- on hinnanud, kui kaua saab hakkama elektri-, vee-, kütte- või sidevarustuseta;
- on soetanud varusid hädaolukorras toimetulekuks;
- on hinnanud elamu kõrgust üle merepinna või kaugust veekogust;
- on kontrollinud koduste hädaolukorra toiduvarude ajakohasust/kehtivust;
- on hinnanud ja otsinud infot võimalike riskide kohta oma kodukandis;
- on hinnanud ohtliku ettevõtte kaugust oma töö- või elukohast;
- on harjutanud kodus hädaolukorras tegutsemist;
- ei ole midagi teinud.

Valida sai mitu vastusevarianti. Tulemused on esitatud tabelis 10.

Tabel 10. Tegevused pere hädaolukorras toimetuleku võime suurendamiseks

Vastus	Vastanute arv	Osakaal vastanute hulgas
on hinnanud, kui kaua saab hakkama toidu vm esmatarbe ostuvõimaluseta	40	67%
on hinnanud, kui kaua saab hakkama elektri-, vee-, kütte- või sidevarustuseta	34	57%
on soetanud varusid hädaolukorras toimetulekuks	39	65%
on hinnanud elamu kõrgust üle merepinna või kaugust veekogust	20	33%
on kontrollinud koduste hädaolukorra toiduvarude ajakohasust/kehtivust	30	50%
on hinnanud ja otsinud infot võimalike riskide kohta oma kodukandis	18	30%
on hinnanud ohtliku ettevõtte kaugust oma töö- või elukohast	27	45%
on harjutanud kodus hädaolukorras tegutsemist	4	7%
ei ole midagi teinud	4	7%
ei vastanud	2	3%

Peaaegu kaks kolmandikku vastanutest on soetanud varusid hädaolukorras toimetulekuks ning hinnanud, kui kaua saaks hakkama toidu ja esmatarbevahendite ostuvõimaluseta ning elektri-, vee-, kütte- või sidevarustuseta. Pooled vastanutest on kontrollinud ka koduste hädaolukorraks mõeldud toiduvarude kõlblikkuse kehtivust.

Peaaegu pooled vastanutest olid hinnanud ohtliku ettevõtte kaugust oma töö- või elukohast ning kolmandik hinnanud elamu kõrgust üle merepinna või kaugust veekogust.

Kodus oli harjutanud hädaolukorras tegutsemist vaid 7% vastanutest.

Küsimuse 3.3 (*Kas Teie leibkonnas on liikmeid, kel on liikumisraskused ja/või vajalik on täiendav abi?*) eesmärk oli välja selgitada **potentsiaalselt täiendavat abi vajavate isikute osakaal** vastanute seas ja selle põhjal potentsiaalselt indikaatiivselt ka elanikkonna seas just vastanute endi

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

hinnangute põhjal. Täiendava abivajadusega isikud võivad vähendada leibkonna mobiilsust ning sellega tuleb arvestada piirkonna elanike iseseisva toimetuleku hindamisel.

Välja pakuti neli valikut:

- liikumisvõimekus on tavapärane, täiendav abi ja eritransport ei ole reeglina vajalik;
- on liikumisraskused, aga tullaakse toime omal jõul;
- on liikumisraskused, kriisiolukorras vajatakse täiendavat abi;
- on liikumisraskused, kriisiolukorras vajatakse täiendavat abi ja eritransporti.

Vastanute jaotus on esitatud tabelis 11.

Tabel 11. Täiendava abi vajalikkus kriisiolukorras

Vastus	Vastanute arv	Vastanute osakaal
liikumisevõimekus tavapärane, täiendav abi ja eritransport ei ole reeglina vajalik	45	75%
on liikumisraskused, aga tullaakse toime omal jõul	4	7%
on liikumisraskused, kriisiolukorras vajatakse täiendavat abi	2	3%
on liikumisraskused, kriisiolukorras vajatakse täiendavat abi ja eritransporti	2	3%
ei vastanud	7	12%

Vastustest ilmneb, et kolmveerandil vastanutest on tavapärane liikumisvõimekus. 7% vastanutest märkis, et on küll liikumisraskused, aga tullaakse toime omal jõul. See tähendab, et eraldi hoolitsust ja abi hädaolukorras liikumiseks ei vajata, ent reageerimine ja liikumiskiirus võivad olla tavalisest aeglasemad, mida tuleb võimaliku evakuatsiooni korral arvestada. 6% vastanute puhul tuleb arvestada ka vajadusega pakkuda neile täiendavat abi ja/või eritransporti.

Küsimusega 3.4 sooviti välja selgitada, kas ja kui kaua tuleb vastaja leibkond ilma kõrvalise abita **iseseisvalt toime erinevate elutähtsate teenuste katkestuse korral**. Küsiti järgmiste teenuste kohta:

- elektriga varustatus;
- maagaasiga varustatus;
- vedelkütustega varustatus;
- teede sõidetavas;
- tavatelefoniside;
- mobiilsideteenus;
- andmesideteenus;
- elektrooniline tuvastamine ja allkirjastamine;
- vältimatu arstiabi;
- makseteenus;
- sularaharinglus;
- vesi ja kanalisatsioon.

Igal teemal oli vastajatel võimalik valida kuue toimetulekuperioodi vahel (*Ei kasuta antud teenust / Ei tule ilma kõrvalise abita toime / Kuni 24 tundi / Kuni 48 tundi / 3–6 päeva / 7 päeva*). Vastused on esitatud tabelis 12.

Tabel 12. Kõrvalise abita toimetulek

Vastus	Ei kasuta teenust	Ei tule ilma kõrvalise abita toime	Kuni 24 tundi	Kuni 48 tundi	3–6 päeva	7 päeva	Ei vastanud
elektriga varustatus	0	8	15	15	8	11	3
maagaasiga varustatus	50	1	0	0	0	4	5
vedelkütustega varustatus	19	2	10	11	14	9	5
teede sõidetavus	1	8	8	8	13	17	5
tavatelefoniside	44	1	4	2	1	4	4
mobiilsideteenus	0	12	15	9	4	15	5
andmesideteenus	3	9	13	8	3	20	4
elektrooniline tuvastamine ja allkirjastamine	3	7	5	5	3	32	5
vältimatu arstiabi	4	18	11	4	3	14	6
makseteenus	2	8	10	3	8	21	8
sularaharinglus	8	2	6	7	6	25	6
vesi ja kanalisatsioon	2	13	16	11	6	7	5

Ilmnes, et vastanud on kõige tundlikumad vältimatu arstiabi ning vee- ja kanalisatsiooniteenuse ning mobiilsideteenuse katkemise suhtes. 30% vastanutest pidas vältimatut arstiabi teenuseks, mis peab olema katkematult saadaval, ning veel 18% arvas, et vajadusel tulevad nad selle katkemisega toime kuni 24 tundi. Vee- ja kanalisatsiooniteenuse toimimist pidas pidevalt vajalikuks 22% vastanutest ning 27% arvas end toime tulevat kuni 24 tundi. Täiendavalt 18% arvas end vastu pidavat kuni 48 tundi. Vaid 12% leidis, et nad saavad vee- ja kanalisatsiooniteenuseta hakkama kuni 7 päeva. 3% vastanutest ei kasutanud vee ja kanalisatsiooni teenust. Sarnaselt kriitiline oli vastanute jaoks ka mobiilsideteenus. 20% pidas selle katkematust möödapääsmatuks. 25% hindasid, et peavad vastu kuni 24 tundi, veel 15% arvasid, et kuni 48 tundi.

Elektrikatkestust pidas oluliseks probleemiks 13% vastanutest; 25% leidsid, et saavad hakkama kuni 24 tundi, veel 25%, et tulevad toime kuni 48 tundi. See näitab, et viimaste aastate elektrikatkestustega on arvestatud ning elektrivarustuse lühiajaline katkemine ei ole nii kriitiline kui veevarustuse ja kanalisatsiooniteenuse ning mobiilsideteenuse katkemine. Võibolla mõjutas vastuseid ka see, et küsitlus viidi läbi suveperioodil.

Küsimusega 3.5 sooviti välja selgitada, milline on olnud vastaja senine **ettevalmistus kriisiolukorras iseseisvaks toimetulekuks** (*Mõeldes oma peamisele elukohale – millised vahendid ja varud on Teil täna kodus olemas, et iseseisvalt 7 päeva hakkama saada?*). Kokku loetleti küsimustikus 15 vahendit:

- esmaabitarbed (nt valuvaigisti, söetablett, plaastrid, vahendid põletushaava hooldamiseks);
- hügieenivahendid (nt niisutatud puhastuslapid vms);
- bensiin;
- elektrigeneraator;
- toiduvaru hästi säilivatest toiduainetest (nt kuivtoit ja konservid, köögiviljad, hoidised jms);
- sularaha;

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

- tikud, tulelätmise vahendid;
- küünlad;
- puuküttepliit, balloongaasipliit, grill või priimus toidu valmistamiseks;
- aku- või patareitoitega raadio;
- akupank, päikesepatarei, autolaadija või generaator;
- krooniliste haiguste hädavajalikud ravimid;
- tahkeküttega soojusallikas (nt ahi, pliit, kamin);
- mahutid joogivee varumiseks (hinnanguliselt 20 l pereliikme kohta);
- ligipääs kaevule või muule joogiveeallikale kodu lähiümbruses.

Vastajad said valida mitu vastusevarianti. Vastused on esitatud tabelis 13 ettevalmistustaseme järjekorras.

Tabel 13. Ettevalmistus kriisiolukorras iseseisvaks toimetulekuks 7 päeva jooksul

Vastus	Vastanute arv	Vastanute osakaal
tikud, tulelätmise vahendid	57	95%
küünlad	56	93%
esmaabitarbed (nt valuvaigisti, sõetablett, plaastrid, vahendid põletushaava hooldamiseks)	56	93%
toiduvaru hästi säilivatest toiduainetest (nt kuivtoit ja konservid, köögiviljad, hoidised jms)	52	87%
hügieenivahendid (nt niisutatud puhastuslapid vms)	50	83%
puukütte pliit, balloongaasi pliit, grill või priimus toidu valmistamiseks	47	78%
tahkeküttega soojusallikas (nt. ahi, pliit, kamin)	43	72%
akupank, päikesepatarei, autolaadija või generaator	40	67%
ligipääs kaevule või muule joogivee allikale kodu lähiümbruses.	35	58%
krooniliste haiguste hädavajalikud ravimid	33	55%
sularaha	31	52%
aku- või patareitoitega raadio	30	50%
mahutid joogivee varumiseks (hinnanguliselt 20 l pereliikme kohta)	26	43%
bensiin	16	27%
elektrigeneraator	8	13%

Vastuste põhjal saab esile tuua, et peaaegu kõigil vastanutest on olemas tikud või muud tulelätmise vahendid ja küünlad, samuti esmaabitarbed. 87% vastanutest on toiduvaru ja 83% vastanutest hügieenivahendid. Kolmveerandil vastanutest oli puukütte pliit, balloongaasi pliit, grill või priimus toidu valmistamiseks, ligikaudu sama paljudel ka tahkeküttega soojusallikas (ahi, pliit või kamin). Kahel kolmandikul on akupank, autolaadija või generaator.

Üle pooltel vastanutest oli ligipääs kaevule või muule joogivee allikale kodu lähiümbruses. Samuti oli üle pooltel vastanutest hädavajalikud ravimid krooniliste haiguste raviks. Selle suhteliselt madal määr viitab pigem sellele, et ülejäänud vastajatel puudus vajadus krooniliste haiguste ravimite järele. Hinnanguliselt on just krooniliste haigustega isikud (mõnede eranditega) need, kes hoolitsevad oma ravimivaru järjepidevuse eest.

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

Pooltel vastanutest oli sularaha, sama suurel osal vastanutest oli olemas aku- või patareitoitega raadio. Piisava veevaru kogumise võimalus kas mahutite või kaevule/allikale ligipääsu abil oli 43% vastanutest. See võib olla üks olulisemaid puudujääke elektrikatkestuse või vee- ja kanalisatsiooniteenuse katkestuse korral. Bensiini olemasolu märkis 27% vastanutest ning elektrigeneraator oli vaid 13% vastanutest.

Küsimusega 3.6 selgitati välja, kas vastanute perel on **teine eluase või suvekodu, kus on võimalik ka talvel elada**. Küsimustikus pakuti välja kolm vastusevarianti:

- ei ole;
- jah, on, see asub peamisest elukohast kuni 100 km kaugusel;
- jah, on, see asub peamisest elukohast kaugemal kui 100 km.

Vastajad said valida ühe vastusevariandi. Vastanute jaotus on esitatud tabelis 14.

Tabel 14. Teise eluaseme või talvist elamist võimaldava suvekodu olemasolu

Vastus	Vastanute arv	Osakaal vastanutest
ei ole	28	47%
jah, on, see asub peamisest elukohast kuni 100 km kaugusel	20	33%
jah, on, see asub peamisest elukohast kaugemal kui 100 km	9	15%
ei vastanud	1	2%

Peaaegu pooltel vastanutest ei ole suvekodu või teist elukohta. Kolmandikul vastanutest oli see kuni 100 km kaugusel, kuhu on mugav sõita lokaalsete teenuse katkestuste või välisõhu kvaliteedi languse korral. Igal seitsmendal vastanust oli see kaugemal kui 100 km, mis annab võimaluse olla põhielukohast eemal suuremate piirkondlike hädaolukordade puhul.

Küsimusega 3.7 sooviti välja selgitada, milliseid **probleeme** on vastanutel esinenud hädaolukorras **toimetulekuks vajalike vahendite ja varude soetamisel**. Ankeedis oli viis vastusevarianti, iga vastaja võis valida mitu vastust: majanduslik olukord, teadmiste puudumine, puudub hoiustamiskoht, reaalse hädaolukordade puudumine, muu. Vastused on esitatud tabelis 15.

Tabel 15. Varude soetamisel esinenud probleemid ja takistused

Vastus	Vastanute arv	Vastanute osakaal
majanduslik olukord	19	32%
teadmiste puudumine	12	20%
puudub hoiustamiskoht	26	43%
reaalsete hädaolukordade puudumine	30	50%
muu	4	7%
ei vastanud	2	3%

Pooled vastanutest ei ole soetanud varusid ega teinud ettevalmistusi, kuna seni pole esinenud nende arvates reaalseid hädaolukordi. 43% vastanutest märkis, et puudub sobiv hoiustamiskoht. Ligikaudu kolmandikku vastanutest piirab varude soetamisel majanduslik olukord. 7% vastanutest märkisid muu põhjuse (see võidi esile tuua ka kombinatsioonis teiste põhjustega). Kaks inimest ei vastanud sellele küsimusele.

Küsimused 3.8–3.10 keskendusid **lemmikloomade olemasolule ja kriisivalmidusele nendega seoses**. Küsimusega 3.8 selgitati välja, kas vastanutel on lemmikloomi (jah/ei). Küsimusega 3.9 sooviti teada, kas vastanutel on oma lemmikloomadele olemas kriisivaru seitsmeks päevaks (toit jm vajaminev). Küsimusega 3.10 sooviti välja selgitada, kas vastanud on vajadusel valmis evakueeruma koos oma lemmikloomadega. Vastused on esitatud kombineeritud kujul tabelis 16.

Lemmikloom või lemmikloomad olid 70% vastanutest. Nende seast, kel oli lemmikloom, oli kriisivaru eraldi olemas või valmisolek toitu leida 93% vastanutest. Ligikaudu 70% lemmiklooma omanikest omas lemmikloomade transpordiks ka reisipuuri ning veel 14% oli valmis lahendusi kombineerima, et lemmikloom kaasa võtta. Neli vastanut (10% lemmikloomade omanikest) märkisid, et neil ei ole võimalust võtta kaasa mõnda või mitte ühtegi lemmiklooma. Siinkohal tuleks võimalusel teha täiendavat teavitust, et kriisiolukorras valmistumisel mõelda, kuidas oleks võimalik pakkuda lemmikloomadele turvalisust ka hädaolukorras ning neid mitte maha jätta.

Üksikud neist, kellel pole lemmikloomi, olid valmis vajadusel leidma midagi loomade toiduks või pakkuma lahendusi evakuatsiooniks.

Tabel 16. Lemmiklooma olemasolu, kriisivaru ning valmidus evakueeruda koos lemmiklooma(de)ga

Lemmik-loom olemasolu	Kriisivaru olemasolu lemmikloomale	Valmidus evakueeruda koos lemmikloomaga	Vastanute arv	Vastanute osakaal kõigist vastanutest	Vastanute osakaal neist, kel on lemmikloom
Jah	Jah, valmis	Jah, olemas varustus (reisipuuri, rihm jms) ja vahendid	23	38%	55%
	Jah, valmis	Kombineerime mingi lahenduse, et kaasa võtta	4	7%	10%
	Jah, valmis	Saame kaasa võtta osa lemmikloomi, ent mitte kõiki	2	3%	5%
	Jah, valmis	Ei	1	2%	2%
	Jah, leiame midagi	Jah, olemas varustus (reisipuuri, rihm jms) ja vahendid	6	10%	14%
	Jah, leiame midagi	Kombineerime mingi lahenduse, et kaasa võtta	2	3%	5%
	Ei	Jah, olemas varustus (reisipuuri, rihm jms) ja vahendid	1	2%	2%
	Ei	Kombineerime mingi lahenduse, et kaasa võtta	1	2%	2%
	Ei	Ei	1	2%	2%
Ei			16	27%	
Ei vastanud			2	3%	

9 Teadlikkus kogukonnaseltsi tegemistest

Küsimus 3.11 (*Kuidas hindate oma kogukonnaseltsi võimekust kriisisündmuste lahendamise toetamiseks ennetuse ja teavituse kaudu*) käsitles nelja teemat:

- elanikkonna nõustamine kogukonna üldise turvalisuse tagamisel (tuleohutus, varguskindlus jms);
- elanikkonna nõustamine kriisivarude kogumisel ja haldamisel (milliseid toiduaineid ja esmatarbekaupu soetada, kuidas säilitada);
- elanikkonna nõustamine toimepidevuse tagamisel (nt kuidas kasutada välipliiti, generaatorit, akupanka);
- elanikkonna nõustamine evakuatsiooniks valmisolekul (kaasavõetav pagas, olulised teavitused jne).

Igal teemal oli võimalik valida nelja teadlikkuse taseme vahel (*jah, toimub / jah, on võimekus, aga ei ole rakendatud / ei / ei tea*). Vastused on esitatud tabelis 17.

Tabel 17. Kogukonnaseltsi võimekus kriisisündmuste lahendamise toetamiseks

Vastus	Jah, toimub	Jah, on võimekus, aga ei ole rakendatud	Ei	Ei tea	Ei vastanud
Elanikkonna nõustamine kogukonna üldise turvalisuse tagamisel (tuleohutus, varguskindlus jms)	9	10	3	34	4
Elanikkonna nõustamine kriisivarude kogumisel ja haldamisel (milliseid toiduaineid ja esmatarbekaupu soetada, kuidas säilitada)	5	8	4	39	4
Elanikkonna nõustamine toimepidevuse tagamisel (nt kuidas kasutada välipliiti, generaatorit, akupanka)	2	9	6	38	5
Elanikkonna nõustamine evakuatsiooniks valmisolekul (kaasavõetav pagas, olulised teavitused jne)	2	9	6	39	4

15% vastanutest märkisid, et elanikkonna nõustamine kogukonna üldise turvalisuse tagamisel (tuleohutus, varguskindlus jms) toimub. Elanikkonna nõustamiste kriisivarude kogumisel ja haldamisel (milliseid toiduaineid ja esmatarbekaupu soetada, kuidas säilitada) märkis 8,3% vastanutest. 3,3% vastanutest märkisid, et kogukonnaselts tegeleb elanikkonna nõustamisega toimepidevuse tagamisel (nt kuidas kasutada välipliiti, generaatorit, akupanka) ja evakuatsiooniks valmisolekul (kaasavõetav pagas, olulised teavitused jne). 15% vastanutest hindasid, et seltsil on selleks võimekus, aga sellist nõustamist seni läbi ei ole viidud. Ülejäänud kas ei olnud teadlikud seltsi tegevusest või võimekusest, vastasid, et seda ei tehta, või jätsid vastamata.

Küsimus 3.12 (*Kuidas hindate oma kogukonnaseltsi võimekust kriisisündmuste lahendamise toetamiseks vahetu tegevuse kaudu*) käsitles nelja teemat:

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

- kogukonna/asumi turvalisuse igapäevane toetamine seltsi/seltsingu poolt (naabrivalve, turvapatrullimine, keskkonnapatrull, vabalt uitavatest lemmikloomadest teavitamine kogukonnas vms);
- ühise kriisivaru loomine ja haldamine;
- toimepidevuslahenduste haldamine (telgid, välipliidid, generaatorid, akupangad, majutusvõimalused);
- varjumis- ja evakuatsioonikohtade haldamine ja/või korraldamine ning protsessi toetamine.

Igal teemal oli vastajatel võimalik valida nelja teadlikkuse taseme vahel (*jah, toimub / jah, on võimekus, aga ei ole rakendatud / ei / ei tea*). Vastused on esitatud tabelis 18.

Tabel 18. Kriiside lahendamise toetamine vahetu tegevuse kaudu

Vastus	Jah, toimub	Jah, on võimekus, aga ei ole rakendatud	Ei	Ei tea	Ei vastanud
Kogukonna/asumi turvalisuse igapäevane toetamine seltsi/seltsingu poolt (naabrivalve, turvapatrullimine, keskkonnapatrull, vabalt uitavatest lemmikloomadest teavitamine kogukonnas vms)	14	7	7	26	4
Ühise kriisivaru loomine ja haldamine	0	3	16	37	4
Toimepidevuslahenduste haldamine (telgid, välipliidid, generaatorid, akupangad, majutusvõimalused)	0	4	12	39	4
Varjumis- ja evakuatsioonikohtade haldamine ja/või korraldamine ning protsessi toetamine	0	3	15	37	5

Küsimusele, kuidas hinnatakse oma kogukonnaseltsi võimekust kriisisündmuste lahendamise toetamiseks vahetu tegevuse kaudu, vastas 23%, et toimub kogukonna/asumi turvalisuse igapäevane toetamine seltsi poolt (naabrivalve, turvapatrullimine, keskkonnapatrull, vabalt uitavatest lemmikloomadest teavitamine kogukonnas vms). Muudes tegevustes nagu ühise kriisivaru loomine ja haldamine, toimepidevuslahenduste haldamine (telgid, välipliidid, generaatorid, akupangad, majutusvõimalused) ning varjumis- ja evakuatsioonikohtade haldamine ja/või korraldamine ning protsessi toetamine, hindasid vastajad, et 2023. aasta suvel-varasügisel seda veel ei toimunud või ei olnud nad sellest teadlikud.

10 Koostöö ja kogemused

Küsitluse neljas osa keskendus kommunikatsioonile ja koostööle.

Vastajatel paluti hinnata, kas nad on saanud **kriisialast teavet erinevate meediakanalite kaudu**. Küsimuses 4.1 (*Kas olete saanud kriisialast teavet järgmiste kanalite kaudu*) paluti vastata üheksa kanali kohta:

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

- veebileht;
- e-posti list, uudiskirjad e-maili teel;
- Facebooki grupp või seltsi/seltsingu veebileht või Facebooki leht;
- teadetetahvlid asumis/piirkonnas;
- trükitud ajakiri/ajaleht või artiklid KOV-i/piirkonna lehes;
- trükitud materjali jagamine postkastidesse;
- muu meedialahendus.

Iga kanali kohta oli vastajatel võimalik valida nelja sageduse vahel (*jah, kasutatakse sageli / jah, kasutatakse harva / ei kasutata või ei ole / ei tea*). Vastused on esitatud tabelis 19.

Tabel 19. Kommunikatsioonikanalid

Vastus	Jah, kasutatakse sageli	Jah, kasutatakse harva	Ei kasutata või ei ole	Ei tea	Ei vastanud
veebileht	17	12	12	12	6
e-posti list, uudiskirjad e-maili teel	13	12	19	8	8
Facebooki grupp	22	15	8	8	7
teadetetahvlid asumis/piirkonnas	5	9	14	23	9
trükitud ajakiri/ajaleht või artiklid KOV-i/piirkonna lehes	4	16	18	14	8
trükitud materjali jagamine postkastidesse	5	16	18	15	6
muu meedialahendus	7	7	12	23	11

Peamised kanalid, mille kaudu vastajad kriisialast teavet saavad, on Meta/Facebooki gruppi (37% arvates sageli ning lisaks 25% arvates harva). Keskmiselt kõrgemalt hinnati ka veebilehte (28% sageli, lisaks 20% arvates harva) ja e-posti listi ning uudiskirju e-maili teel (vastavalt 22% ja 29%). Trükitud ajakiri/ajaleht või artikleid KOV-i/piirkonna lehes tõi esile 33% vastanutest (6,7% sageli ja 26,7% harva). Sarnaselt hindasid vastajad ka trükitud materjali jagamist postkastidesse (vastavalt 7,5% ja 26,7%).

Vastajatelt küsiti ka (küsimus 4.2), kas nad soovivad jagada oma **head kogemust, näiteid või soovitusi** (kas anonüümselt või andes oma e-posti vm kontaktandmed) või kriisivalmiduse teemal veel midagi lisada.

Vastajad andsid järgmised vastused.

- „Tunnen, et infojagamine on täiesti puudulik ja ei saa tugineda vaid sellele, et elanik äkki juhuslikult näeb Facebookis üritust või õiget postitust. Elan Muuga sadama läheduses ja tihti kuulen häirealarmi ning mul puudub igasugune arusaam, kust infot saada, mida teha, kas tegu õppusega või ei. Infot ei ole tulnud. Kõige lollikindlam oleks ikka postkasti panna kõigile infoleht ja saata e-mail.“
- „Soetatud varud pakendada plast kastidesse, et kiirelt saaks vajadusel evakueeruda ja vajaliku koguse kaasa võtta.“
- „Sireenidega ohust teavitamine. Kui näiteks Muuga sadamas on suurem õnnetus, kas on olemas toimiv õhusireen, mida kuuleb Muuga aedlinnas?“

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

- „Turvalisuse tõstmiseks peaks linn paigaldama rohkem valvekaameraid avalikesse kohtadesse ja kehtutama elanikke endale kaameraid paigaldama. Vastav viidasüsteem samuti.“
- „Minu arust on puudlik koostöö naabrite vahel, mis vahendid kellelgi on oma kodutänavas.“
- „Pean seda [teemat] pisut ületähtsustatuks.“

Kuigi küsitlus oli anonüümne, andis 27 vastanut (45% vastanutest) oma e-posti aadressi, et saada uuringu tervikmaterjale ja koondanalüüsi.

11 Järeldused ja ettepanekud

2023. aasta augustikuu seisuga oli Muugale Maardu haldusterritooriumil sisse kirjutatud ligikaudu 3000 elanikku, ent tegelik elanike arv võib olla suurem. Peamiselt on Muugal eramajad ja ühes uuselamute piirkonnas paaris- ja ridaelamud, millega sobitub ka vastanute profiil (92% vastanutest olid eramajade elanikud). Muugal puuduvad mitmekorruselised korterelamud. Kriisideks valmisoleku ja teadlikkuse tõstmisel Muugal tuleb keskenduda eramajade, paarismajade ja ridaelamute tüüpilisele kriisiprofiilile. Näiteks tähendab see peamiselt lokaalseid küttesüsteeme, aga ka seda, et elanikud tegelevad ise eramute korrashoiuga ning toimepidevuse ja kriisivalmiduse tagamisega. Seetõttu ka kriisikoolitused ja valmistumine peavad lähtuma sarnasest elanike profiilist.

Muugal on enamvähem võrdselt nii väikseid (1-2 liikmelisi) kui suuremaid (3-, 4- ning 5- ja enama liikmelisi leibkondi). Seega peavad pakutavad lahendused arvestama nii vaid täiskasvanutest koosnevate leibkondadega, kui ka sellistega, kus on lapsed või eakad ülalpeetavad. Ligikaudu 7% või välja täiendava abi vajalikkuse kriisiolukorras liikumiseks. Seda tuleks arvestada kohalikul omavalitsusel, aga paratamatult ka elanikel endil täiendavate liikumisvõimaluste leidmisel. Kogukonnaseltsil tõenäoliselt selle võimekuse praktiliseks arendamiseks vahendeid ei ole.

Elanikud mõtlevad sellele, et nende pere ja kodu võib sattuda tõsisesse hädaolukorda ja on ka ise valmistunud kriisiolukorras paremini toime tulema. Paljud on läbi viinud toimetuleku ja varude esmase hindamise, ent hädaolukorras tegutsemist on harjutanud vaid üksikud. Teiseks suuremaks probleemiks on Muuga elanike teadlikkus oma elupiirkonna ohtudest ja toetavatest võimalustest. Kui igapäevaselt nähtavat pigem teati (teedevõrk ja läbitavus, ohtlikud ettevõtted ja nende mõju), siis piirkonna loodusvõimalusi nagu marja- ja seenekohad ja joogiveekaevude teati vähe. Samuti ei teatud oma piirkonnas elavaid erineva kriisialase väljaõppega inimesi. Sellest koorub välja ka kriisikoolituste ja kriisinõustamise fookus Muugal, millega saab arvestada ka kogukonnaselts.

Kogukonnaselts saab oma tegevust täiendada ka kriisikommunikatsiooni ja kriisinõustamise osas. Iga kuues vastaja tunnustas elanikkonna nõustamist kogukonna üldise turvalisuse tagamisel, ent varasemat kriisiteemalist nõustamist tajus poole vähem vastanutest. Pääaegu veerand vastanutest tunnustas kogukonnaseltsi tegevust turvalisuse igapäevasel toetamisel, samas praktilist tegutsemist kriisiteemadel ei olnud vastanud enne 2023. suve märganud. Kogukonnaseltsi poolse teavituses peamise kanalina hinnati Meta/Facebooki gruppi, milles oli seltsi antavat teavet

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

märkanud 62% vastanutest (37% arvates sageli ning lisaks 25% arvates harva), võimalus on püüda rohkem ära kasutada ka teisi kanaleid (veebileht, Maardu Panoraam jm).

Eeltoodud uuringutulemuste, uuringus käsitletud teoreetiliste ning taustamaterjalide ning kogukondlike arutelude põhjal saab teha järgmised ettepanekud.

1. Jätkata elanike järjepidevat teavitamist senistes infokanalites kohalikest ohtudest ja nende vähendamise võimalustest. Sõnumis keskenduda pigem toimetulekute positiivsetele külgedele kui üldise ohufooni võimendamisele.
2. Rõhutada piisavate joogivee varude kogumise olulisust.
3. Selgitada elanikele, et kriisivaru olemasolu ja tegevuse selgus annab tuge üle saada ebakindlusest võimaliku kriisi algfaasis ning iseseisvalt toime tulla kuni tavapäraste varustuskanalite taastumiseni või ajutiste lahenduste käivitumiseni.
4. Korraldada elanikele kogukondlikke ettevõtmisi, millel tutvustatakse kriisivarude ja vahendite praktilist kasutamist (toiduvalmistamine välipliidil jms).
5. Kogukondade kriisivalmiduse parendamiseks viia Muuga Seltsi, Maardu Linnavalitsuse ja Päästeametiga koostöös jätkuvalt läbi piirkondlikke õppepäevi, mis keskenduvad just Muuga erisustele.
6. Kaardistada piirkonniti kättesaadavad täiendavad vabatahtlikud ressursid ja isikud nt teabe jagamise parendamiseks ning edendada sellekohase võrgustiku toimimist.

Kasutatud allikad

- Allik, A., Sepp, V., 2024. *Muuga aedlinna elanikkonna uuring*. Aruanne. Tartu Ülikooli RAKE.
- CDC, 2023. *CDC Museum COVID-19 Timeline*. David J. Sencer CDC Museum: In Association with the Smithsonian Institution, 15 May 2023. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.cdc.gov/museum/timeline/covid19.html> [Kasutatud 19.08.2024].
- Chen Q., Min, C., Zhang, W., Wang, G., Ma, X. & Evans, R., 2020. Unpacking the black box: How to promote citizen engagement through government social media during the COVID-19 crisis. *Computers in Human Behavior*, 110.
- DCAF, 2021. *Restrictions on Civil Society Organizations: Strengthening Accountability and SDG16 amid the Pandemic*. Webinar Report of the Stockholm Forum 2021. Geneva: Geneva Centre for Security Sector Governance.
- Eesti Vabariigi Kodanikukaitseseadus, 1992. <https://www.riigiteataja.ee/akt/29062>.
- Hädaolukorraks valmisolekus seadus, 2001. <https://www.riigiteataja.ee/akt/26653>.
- Kaal, E., Lillo, T., 2023. Eesti kohalike omavalitsuste kriisideks valmisoleku teenuse taseme hindamismudeli arendamine ja tulemused. *Turvalisuskompas*, 2023, 4. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 7–34.
- Kantar Emor, 2023. *Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku alase teadlikkuse indeksi uuring 2023*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rescue.ee/files/Uuringud/2023-elanikkonna-hadaolukorraks-valmisoleku-alase-teadlikkuse-indeksi-uuring.pdf?fc9a1cadb4> [Kasutatud 05.06.2024].
- Khan, A. R. & Khandaker, S., 2016. A critical insight into policy implementation and implementation performance. *Public Policy and Administration*, 15(4), pp. 538–548.
- Khan, S., Mishra, J., Ahmed, N., Onyige, C. D., Lin, K. E., Siew, R. & Lim, B. H., 2022. Risk communication and community engagement during COVID-19. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 74.
- Koontz, T. M. & Newig, J., 2014. From planning to Implementation: Top-Down and Bottom-Up Approaches for Collaborative Watershed Mmanagement. *Policy Studies Journal*, 42(3), pp. 416–442.
- Kurnosenko, L., 2023. Readiness for management in Crisis Situations in the Sphere of Public Administration. *Public Administration and Regional Development*, DOI 10.34132/pard2023.22.05.
- Lettieri, E., Masella, C. & Radaelli, G., 2009. Disaster management: findings from a systematic review. *Disaster Prevention and Management*, 1(2), pp. 117–136.

Maa-amet, 2024. Maa-ameti kaardiportaal. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/> [Kasutatud 05.06.2024].

Martin, A., Fischer, A., McMorran, R., 2023. Who decides? The governance of rewilding in Scotland 'between the cracks': community participation, public engagement, and partnerships. *Journal of Rural Studies*, 98, pp. 80–91.

Meslin, E. M., 2010. The value of using top-down and bottom-up approaches for building trust and transparency in biobanking. *Public Health Genomics*, 13(4), pp. 207–214.

Michaelson, D. et al. 2023. Crisis and risk preparation: Lessons from the field. *J. Contingencies Crisis Manag.*, John Wiley & Sons Ltd., <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12523>.

Nahkur, O., Orru, K., Hansson, S., Jukarainen, P., Myllylä, M., Krüger, M., Max, M., Savadori, L., Nævestad, T.-O., Frislid Meyer, S., Schieffellers, A., Olson, A., Lovasz, G. & Rhinard, M., 2022. The engagement of informal volunteers in disaster management in Europe. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 83.

Orru, K., Hansson, S., Klaos, M., Nero, K., Torpan, S., Siimsen, I., 2022. *Kuidas mõista ja vähendada ühiskonna haavatavust kriisides?* Turvalisuskompas, 2022 (2). Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 73–87.

Paadik, I., 2024. *Eesti elanike teadlikkus ning valmisolek siseturvalisuse valdkonda puudutavate pikaajaliste kriisidega toimetulekuks*. Magistritöö, 2024. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Peegel, L. 2023; lõputöö, Tallinn: Sisekaitseakadeemia; [Võrgumaterjal] Leitav: <https://digiriul.sisekaitse.ee/handle/123456789/3062> [Kasutatud 05.06.2024].

Politseiamet, 2007. *16 kevadpäeva*. Tallinn: Politseiamet.

Pärnumaa omavalitsuste liit, 2022. *Kogukonna kriisitöövihik*. Pärnumaa: 2022.

Päästeamet, 2024a. *Elanikkonnakaitse*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rescue.ee/et/juhend/elanikkonnakaitse> [Kasutatud 05.06.2024].

Rabe, L., Lidskog, R. 2024. Planning and Perceptions: Exploring Municipal Officials' Views on Residents' Climate Preparedness. *Sustainability*, 2024, 16, 4698. <https://doi.org/10.3390/su16114698>.

Riigikantselei, 2024. *Riskid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigikantselei.ee/riskid> [Kasutatud 05.06.2024].

Russell, H. A., 2015. Neo Synthesis Approach to Policy Implementation of Social Programs: An Alternative Approach to Policy Implementation. *Journal of Sociology and Social Work*, 3(1), pp. 17–26.

Saar Poll OÜ, 2020. *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring 2020*. Aruanne. Tallinn.

Muuga elanike kriisivalmiduse uuring

Sarbanes, M. & Skullney, K., 1995. Taking communities seriously: should community associations have standing in Maryland. *Maryland Journal of Contemporary Legal Issues*, 6(2), 283–316.

Savimaa, R., 2024. *Harku valla elanike kriisivalmidus. Uuringuraport*. Tallinn: CESERE SelgeSiht OÜ. ISBN 978-9916-4-2539-8 (pdf). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12742427>.

Savimaa, R., Kont, K.-R., 2023. Kogukonnaseltside roll ja võimekus kogukondade kerksuse tagamisel kriisides. *Turvalisuskompass*, 2023, 4. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 69–108.

Savimaa, R., Vernik, J., 2023. Lauaõppus „79 särtsu“ – peegel kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse enesehindamiseks. *Turvalisuskompass*, 2023, 4. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 35–67.

Siseministeerium, [s.a]. Siseturvalisuse arengukava 2020–2030. Tallinn: Siseministeerium.

Siseministeerium, 2023. Programm „Kogukondlik Eesti 2023–2026“. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/sidest#programmid-arengukav> [Kasutatud 05.06.2024].

Sjöberg, L., 2012. Risk Perception and Societal Response. *Handbook of Risk Theory: Epistemology, Decision Theory, Ethics, and Social Implications of Risk*. S. Roeser et al. (eds). Vol 2. Springer: Dordrecht, Heidelberg, London, New York, pp 661 – 675.

Tallinna Sadam, 2024. *Muuga sadam*. Tallinna Sadam. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.ts.ee/muuga-sadam/> [Kasutatud 19.08.2024].

Turu-uuringute AS, 2022. *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring 2022*. Tallinn.

Valitsuse kommunikatsioonibüroo, 2024. *Kuidas saan ise võimalikeks kriisideks valmistuda?* <https://kriis.ee/kriisideks-valmistumine-eestis/kuidas-saan-ise-kriisideks-valmistuda>

Vidal, J., 2024. *Resilience in the face of Crisis: A Multi-Dimensional Analysis of Community and Church Roles in Disaster Preparedness and Response*. Electronic Paper for Science and Technology Education. DOI: 10.13140/RG.2.2.33456.94723.

Viimsi Vallavalitsus, 2024. *Viimsi vald. Alevikud ja külad*. Viimsi Vallavalitsus. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://viimsivald.ee/viimsi/viimsi-vald/alevikud-ja-kulad> [Kasutatud 19.08.2024].

Crisis Preparedness of the Residents of Muuga

Summary

Currently, it is important for the inhabitants to be as well prepared as possible for several different crises - there are still possibilities of industrial and natural disasters, as the climate changes of recent years have led to more frequent storms and power cuts caused by them for Estonia, but the population protection triggered due to the changed global security situation. Still, the same topics are also important in the event of an industrial or natural accident.

The Muuga region is in the immediate vicinity of Estonia's largest and deepest commercial port. Several industrial enterprises with different levels of danger are located in the port. There are also other industrial companies with different levels of danger in the vicinity of Muuga. Therefore, preparedness for possible accidents and crises and reducing the potential consequences is important for the residents of Muuga.

In 2023, an online survey was conducted by CESERE with the cooperation with Muuga Society. The study focused on threat perception, awareness of available resources and possible threats, crisis preparedness and sustainability, and communication and cooperation with the community and local government.

A large proportion of the respondents had already thought about the possible emergence of a serious threat. The threats that the respondents had thought about the most were an armed attack of a foreign country or a war; an interruption of vital services for more than 48 hours; a fire, an explosion or a collapse; or an accident or spill in a nearby industrial plant. The main vital services for the residents of Muuga region are the supply of electricity, functioning of the mobile phone service, the supply of water and collection of sewage, the availability of emergency medical care, and functioning of the rescue and police service.

Nearly half of the respondents had familiarized themselves with the code of conduct for crisis situations and/or participated in an emergency drill. Only one in eight respondents had communicated with other community members on crisis issues. Two-thirds of the respondents have acquired supplies to cope with an emergency, and estimated how long they could manage without the possibility of buying food and basic necessities, and without electricity, water, heating or communication equipment. Almost everyone has first aid supplies, many have also food supplies. Almost half of the respondents had estimated the distance of the dangerous company from their place of work or residence, and a third had estimated the height of the residence above sea level or the distance from the water body. Only 7% of the respondents had practiced emergency action at home.

Based on the research results and the theoretical and background materials discussed in the study, six suggestions were made on how to increase crisis preparedness of the residents of Muuga. The main suggestions were the following: continuous communication about the possibilities of reducing threats, focusing on the positive aspects of coping rather than amplifying the general background of threats, as well as emphasizing the importance of collecting a sufficient supply of drinking water. The recommendation is to organize community events for the residents, where the practical use of crisis resources and tools will be introduced.

The research was carried out by CESERE, an independent centre for community and environmental sustainability and security research and education. More information and contacts: cesere@cesere.eu, <https://cesere.eu>.

Reference: Savimaa, R., 2024. *Muuga elanike kriisivalmidus. Uuringuraport.* (Crisis Preparedness of the Residents of Muuga). Tallinn: CESERE SelgeSiht OÜ. ISBN 978-9916-4-2619-7 (pdf). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.113341130>.

